FISCAAL PRAKTIJKBLAD

Vaktijdschrift voor de fiscale praktijk

Fiscaal Praktijkblad is een uitgave van Fiscaal up to Date – onderdeel van Rendement Uitgeverij BV
Conradstraat 18
3013 AP Rotterdam
E-mail: redactie@futd.nl

Hoofdredacteur
J.H.P.M. Raaijmakers
Belastingadviseur, Raaijmakers Belastingadvies en Educatie

Redactieraad
Mr. Peter F.J. de Kock
DeKock DHK Tax & Legal
Mr. drs. D. van der Veen
Civra

Abonnementenadministratie
Rendement Uitgeverij BV
Postbus 27020
3003 LA Rotterdam
Telefoon: (010) 243 39 33
E-mail: info@rendement.nl

Abonnementen
Fiscaal Praktijblad verschijnt 10 keer per jaar. (Proef)abonnementen kunnen ieder moment ingaan, maar slechts worden beëindigd indien uiterlijk twee maanden voor het einde van de abonnements-periode is opgezegd. Zonder of bij niet-tijdige opzegging wordt het abonnement automatisch verlengd met een jaar. Abonnementen worden geacht zakelijk te zijn. Wilt u een particulier abonnement, dan dient u dit binnen één maand na het aangaan van het abonnement aan ons door te geven. Rendement behoudt zich het recht voor om prijzen en inhoud van de algemene voorwaarden te wijzigen. U kunt de volledige algemene voorwaarden nalezen op www.rendement.nl/av.

ISSN 1569-4151
Alle rechten voorbehouden. Geen tekst- en datamining.

Niets uit deze uitgave mag, noch geheel, noch gedeeltelijk, worden overgenomen en/of vermenigvuldigd zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden, noch voor de gevolgen hiervan.

© Rendement Uitgeverij BV 2026

Follow us:
LinkedIn

Carole Perraud[1]

Het Unierechtelijke verdedigingsbeginsel

2026-0138

Boekenonderzoeken komen in de praktijk veelvuldig voor. Dat dergelijke onderzoeken lang kunnen duren en dat daarbij veel wordt gecorrespondeerd en overlegd met de inspecteur is eerder regel dan uitzondering. Een boekenonderzoek eindigt in bepaalde gevallen met een controlerapport en het opleggen van naheffings- en/of navorderingsaanslagen. De vraag die dan aan de orde kan komen, is of de belastingplichtige in die gevallen tijdig en expliciet van de voorgenomen aanslag(en) op de hoogte is gesteld en daadwerkelijk de gelegenheid heeft gehad om daarop te reageren. Het Unierechtelijke verdedigingsbeginsel brengt immers mee dat de belastingplichtige vóór het nemen van een voor hem bezwarend besluit dat binnen de werkingssfeer van het Unierecht valt, de gelegenheid moet krijgen zijn standpunt naar behoren kenbaar te maken.[2]

In dit artikel ga ik eerst in op de reikwijdte van het Unierechtelijke verdedigingsbeginsel (hierna: het verdedigingsbeginsel). Daarbij staat de vraag centraal wanneer een 'nationale navorderingsaanslag'[3] toch binnen de werkingssfeer van het Unierecht kan vallen. Vervolgens bespreek ik aan de hand van de jurisprudentie welke eisen het beginsel stelt aan de wijze waarop de inspecteur de belastingplichtige in de gelegenheid moet stellen zijn standpunt kenbaar te maken. Daarbij komt de vraag aan de orde of een belastingplichtige die tijdens de duur van een boekenonderzoek uitgebreid met de inspecteur heeft gecommuniceerd daarmee in de gelegenheid is gesteld zich tegen het voorgenomen besluit te verdedigen. Tot slot ga ik in op het zogenoemde 'andere afloop' criterium en de gevolgen van een schending van het verdedigingsbeginsel. Ik sluit af met een conclusie.

Uitgangspunten en reikwijdte van het verdedigingsbeginsel

Op grond van art. 4:12 Awb is de inspecteur in beginsel niet verplicht om de belastingplichtige te horen alvorens een aanslag vast te stellen. Een aanslag is namelijk een financiële beschikking waartegen bezwaar mogelijk is en waarvan de gevolgen in bezwaar volledig ongedaan kunnen worden gemaakt.[4] Dat is anders indien sprake is van een 'bezwarend besluit' dat de belangen van een belastingplichtige raakt en dat binnen de werkingssfeer van het Unierecht valt. De toepassing van het verdedigingsbeginsel vindt zijn oorsprong in het EU-recht en is als volgt gecodificeerd in art. 4, tweede lid, onderdeel a van het Handvest:[5] "*het recht van eenieder te worden gehoord voordat jegens hem een voor hem nadelige individuele maatregel wordt genomen*" Het Hof van Justitie van de EU (hierna: HvJ EU) heeft onder andere in het Sopropé-arrest bepaald dat de eerbiediging van de rechten van de verdediging een algemeen beginsel van het Unierecht vormt dat van toepassing is wanneer de 'administratie' voornemens is een bezwarend besluit ten opzichte van een bepaalde persoon vast te stellen.[6]

Het verdedigingsbeginsel is erop gericht de elementen waarop een bezwarend besluit is gebaseerd zorgvuldig vast te stellen. Het brengt mee dat de belastingplichtige voorafgaand aan een voor hem bezwarend besluit – in de fiscaliteit doorgaans: een (naheffings- of navorderings)aanslag (met correctie) – de gelegenheid moet krijgen zijn standpunt naar behoren kenbaar te maken. Het feit dat de belastingplichtige in de bezwaarfase kan worden gehoord en alsdan zijn opmerkingen naar voren kan brengen, doet hier niets aan af. De Hoge Raad heeft in zijn arrest van 24 juni 2022 geoordeeld dat het verdedigingsbeginsel met zich brengt dat de inspecteur de belastingplichtige tijdig en expliciet van zijn voornemen op de hoogte moet stellen, in niet mis te verstane bewoordingen, met voldoende nauwkeurige vermelding van de elementen die aan de voorgenomen naheffingsaanslag ten grondslag liggen.[7] Daarbij moet de inspecteur de belastingplichtige uitnodigen om zijn standpunt kenbaar te maken. Voor de belastingplichtige moet in ieder geval duidelijk zijn dat de inspecteur de voorgenomen aanslag zal opleggen, als de belastingplichtige geen gebruik maakt van de gelegenheid om zijn standpunt(en) naar voren te brengen.

Opmerking verdient nog dat het verdedigingsbeginsel onverkort geldt voor belastingplichtigen die hebben gefraudeerd of van fraude worden verdacht.[8] Dat betekent overigens niet dat beperkingen niet mogelijk zijn.

In specifieke omstandigheden van het geval kan worden geoordeeld dat een beperking van de uitoefening van de rechten van de verdediging toelaatbaar moet worden geacht. Zo kunnen de in art. 10 lid 1 IW 1990 vermelde omstandigheden, op grond waarvan een belastingaanslag terstond en tot het volle bedrag invorderbaar is, worden beschouwd als gronden die een beperking kunnen rechtvaardigen.[9] Een dreigende verjaring van de heffing van belasting is eveneens een grond die kan rechtvaardigen dat de belastingplichtige niet voorafgaand aan het opleggen van een aanslag in de gelegenheid is gesteld zijn standpunt naar voren te brengen.[10]

De werking van het verdedigingsbeginsel is beperkt tot besluiten die binnen het toepassingsgebied van het Unierecht vallen. Binnen het belastingrecht betreft dit besluiten aangaande het douanerecht, de Wet OB en aansprakelijkstellingen op grond van de Invorderingswet voor verschuldigde omzetbelasting. Het verdedigingsbeginsel geldt in ieder geval niet in gevallen waarin de toegepaste nationale belastingwetgeving geen uitvoering geeft aan het recht van de Unie,[11] en ook niet als de toepassing van de nationale belastingwetgeving geen beperking inhoudt van de Unierechtelijke verdragsvrijheden.[12]

Kan het verdedigingsbeginsel ook gelden bij een navorderingsaanslag inkomsten- of vennootschapsbelasting?

De hiervoor besproken uitgangspunten roepen de vraag op hoe ver de werkingssfeer van het verdedigingsbeginsel reikt. In het bijzonder is relevant of het beginsel ook van toepassing kan zijn op een navorderingsaanslag inkomsten- of vennootschapsbelasting.

In een procedure waarin navorderingsaanslagen inkomstenbelasting waren opgelegd als gevolg van winstuitdelingen door een in Nederland gevestigde vennootschap aan een in Nederland woonachtig persoon, oordeelde de Hoge Raad in het arrest van 13 november 2015 dat geen sprake is van omstandigheden die kwalificeren als een bezwarend besluit dat is gebaseerd op nationale bepalingen die uitvoering geven aan voorschriften van de Europese Unie, zodat het verdedigingsbeginsel niet aan de orde was.[13] A contrario kon uit dit arrest al worden geconcludeerd dat het verdedigingsbeginsel onder bepaalde omstandigheden toch wél aan de orde kan zijn bij bijvoorbeeld navorderingsaanslagen inkomstenbelasting. De Hoge Raad sloeg immers acht op de omstandigheden van het geval – geen grensoverschrijdende aspecten – en wees de toepassing van het beginsel niet van de hand louter omdat de procedure betrekking had op aanslagen inkomstenbelasting. Desalniettemin werd in de annotaties bij voornoemd arrest betoogd dat het verdedigingsbeginsel niet geldt voor naheffingsaanslagen loon- en dividendbelasting en navorderingsaanslagen inkomsten-, vennootschaps-, schenk- en erfbelasting, omdat die heffingen niet op EU-recht zijn gebaseerd.[14] Daarbij werd ook betoogd dat het feit dat een navorderingsaanslag inkomstenbelasting mogelijk in strijd is met Unierechtelijke verdragsvrijheden evenmin bewerkstelligt dat die aanslag uitvoering geeft aan voorschriften van de Europese Unie.

Inmiddels heeft de jurisprudentie zich verder ontwikkeld en zijn er aanknopingspunten waaruit kan worden geconcludeerd dat een nationale bepaling die geen uitvoering geeft aan het recht van de Unie, maar die wel een beperking van een van de Europese vrijheden tot gevolg heeft, wel kan nopen tot toepassing van het verdedigingsbeginsel. Zo oordeelde Rechtbank Zeeland-West-Brabant op 24 januari 2018 over de vraag of in een geschil over de Wet BPM een beroep op het verdedigingsbeginsel kon worden gedaan.[15] Ofschoon de Wet BPM als zodanig geen regeling is die uitvoering geeft aan het Unierecht, beantwoordde de rechtbank die vraag toch bevestigend, omdat een situatie aan de orde was waarin sprake was van heffing naar aanleiding van de import van een auto uit een andere lidstaat. Gelet op deze grensoverschrijdende aspecten oordeelde de rechtbank dat het verdedigingsbeginsel van toepassing was. De rechtbank verwees daarbij naar de overweging van het HvJ EU dat "*de door het Handvest gewaarborgde grondrechten moeten (...) worden geëerbiedigd wanneer een nationale regeling binnen het toepassingsgebied van het Unierecht valt, zodat er geen gevallen kunnen zijn waarin het Unierecht geldt zonder dat die grondrechten toepassing vinden. Wanneer het Unierecht toepasselijk is, impliceert dit dat de door het Handvest gewaarborgde grondrechten toepassing vinden*."[16] Ook Rechtbank Noord-Holland besliste dat met het opleggen van een naheffingsaanslag BPM uitvoering wordt gegeven aan het Unierecht, omdat verkeersvrijheden in het geding (kunnen) zijn.[17]

Hof Den Bosch oordeelde op 18 maart 2016 dat het verdedigingsbeginsel was geschonden omdat een belastingplichtige niet in de gelegenheid was gesteld om te worden gehoord voordat aanslagen inkomstenbelasting werden opgelegd.[18] Volgens het hof beschikte belanghebbende over een kantoorruimte in Duitsland van waaruit hij gedeeltelijk leiding gaf aan de activiteiten in Nederland ter zake waarvan aan hem aanslagen zijn opgelegd. In dat licht oordeelde het hof dat sprake was van "*een situatie die zich binnen de materiële werkingssfeer van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, meer in het bijzonder de bepalingen betreffende de vrijheid van vestiging, begeeft.*"[19] De Hoge Raad heeft de uitspraak van het hof gecasseerd en geoordeeld dat "[aan] *de enkele omstandigheid dat belanghebbende*

beschikte over een kantoorruimte in een andere lidstaat van waaruit hij leiding heeft gegeven aan de [..] activiteiten, niet de gevolgtrekking [kan] worden verbonden dat bij het opleggen van de voorlopige aanslagen het verdedigingsbeginsel geldt."[20] Er moet dus, ingeval geen sprake is van een bepaling die uitvoering geeft aan het Unierecht, meer zijn dan slechts een 'Europees tintje'. Alsdan dient sprake te zijn van een beperking van een of meerdere verkeersvrijheden.

In een andere procedure waren navorderingsaanslagen inkomstenbelasting opgelegd aan een inwoner van Nederland, nadat uit inlichtingen uit Duitsland en Cyprus bleek dat provisie-inkomsten voor vastgoedtransacties op Cyprus aan hem toegerekend moesten worden. Rechtbank Zeeland-West-Brabant oordeelde hierover dat het verdedigingsbeginsel van toepassing was omdat de inspecteur de verlengde navorderingstermijn van art. 16, vierde lid AWR had toegepast.[21] De rechtbank verwijst in de uitspraak naar de beslissing van het HvJ EU in het arrest Passenheim-van Schoot waaruit volgt dat voornoemd wetsartikel een in beginsel verboden beperking van het vrije verkeer van kapitaal vormt.[22] Als gevolg daarvan vielen de aanslagen volgens de rechtbank binnen de werkingssfeer van het Unierecht en was de inspecteur gehouden tot naleving van het verdedigingsbeginsel. In de literatuur is betoogd dat naar aanleiding van deze uitspraak niet de conclusie kan worden getrokken dat het verdedigingsbeginsel steeds van toepassing is als de verlengde navorderingstermijn wordt gehanteerd.[23] Voorts is betoogd dat, aangezien deze procedure betrekking heeft op een situatie waarbij meerdere EU-lidstaten betrokken zijn, het verdedigingsbeginsel in dit geval toepassing vindt.[24]

De verplichtingen van de inspecteur

Het verdedigingsbeginsel brengt mee dat de inspecteur die voornemens is een naheffingsaanslag op te leggen "*de belastingplichtige tijdig en expliciet, dat wil zeggen in niet mis te verstane bewoordingen, van de voorgenomen naheffingsaanslag op de hoogte moet stellen, onder voldoende nauwkeurige vermelding van de elementen die hij aan die naheffingsaanslag ten grondslag wil leggen. Daarbij moet de inspecteur de belastingplichtige expliciet en ook tijdig uitnodigen om zijn standpunten over de voorgenomen naheffingsaanslag kenbaar te maken. Het moet door deze mededelingen voor de belastingplichtige duidelijk zijn dat, wanneer hij niet gebruik maakt van de hem geboden gelegenheid om zijn standpunten kenbaar te maken, de inspecteur hem de voorgenomen naheffingsaanslag zal opleggen overeenkomstig de door hem genoemde elementen.*"[25] De inspecteur mag deze mededelingen overigens ook mondeling doen.[26] Voornoemde verplichtingen gelden ook ingeval de belastingplichtige op de hoogte is van een lopend onderzoek naar de juistheid van ingediende aangiften en als gevolg daarvan op de hoogte is van de feiten die tot die aanslag hebben geleid.[27] Daarbij komt dat de omstandigheid dat het boekenonderzoek nog niet is afgerond voordat de inspecteur zich genoodzaakt ziet de aanslag(en) op te leggen, op zichzelf beschouwd niet rechtvaardigt dat hij het recht van de desbetreffende belastingplichtige beperkt om voorafgaand aan het vaststellen van die belastingaanslag(en) te worden gehoord.[28]

Het recht om te worden gehoord, kan door de belastingplichtige pas daadwerkelijk geëffectueerd worden, als de termijn om te kunnen reageren voldoende is. Daarnaast moet aan de belastingplichtige inzage in het dossier worden gegeven als hij daarom verzoekt.[29] Het dossier betreft "*de informatie te ontvangen en documenten in te zien die zijn opgenomen in het administratieve dossier en die door de inspecteur in aanmerking zijn genomen bij het (voor)nemen van zijn besluit.*"[30] De inzage in het dossier kan worden beperkt door doelstellingen van algemeen belang, bijvoorbeeld indien documenten onder geheimhouding zijn ontvangen van buitenlandse autoriteiten en het verstrekken van die documenten de controlestrategie ernstig kan schaden.[31] Dat betekent dat in de procedures waarin het verdedigingsbeginsel aan de orde is, eerder inzage in het dossier kan worden gevraagd en daarvoor niet de bezwaarfase behoeft te worden afgewacht.

De Hoge Raad heeft op 13 juni 2025 opnieuw een arrest gewezen waarin het verdedigingsbeginsel centraal stond.[32] In die zaak had de belastingplichtige meerdere malen tijdens de duur van een lopend boekenonderzoek contact gehad met de inspecteur en was hij bekend met diens voornemen om een naheffingsaanslag omzetbelasting op te leggen. Daarbij wist de belastingplichtige dat de inspecteur op twee gedachten hinkte; dat sprake was van een vaste inrichting in Nederland of dat een ander dan de belastingplichtige de afnemer was en er mitsdien omzetbelasting verschuldigd was. De inspecteur en de belastingplichtige hadden hierover zowel mondeling als schriftelijk standpunten uitgewisseld. De inspecteur liet vervolgens het standpunt van de vaste inrichting varen. Bovendien was de belastingplichtige tijdens een telefonisch overleg met de inspecteur akkoord gegaan met het opleggen van een naheffingsaanslag omzetbelasting over de periode 2001 tot en met 2005. Belanghebbende had daarvoor zelf de benodigde ontbrekende cijfers verstrekt waarna de naheffingsaanslag conform deze cijfermatige gegevens was opgelegd. Deze feiten leidden er voor Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden toe dat de belastingplichtige, alhoewel hij niet expliciet is uitgenodigd, zich feitelijk wel (materieel) heeft kunnen verdedigen.[33] Het hof oordeelde dat belanghebbende meerdere keren had

kunnen reageren op het voornemen van de inspecteur en dat de standpunten voor belanghebbende al duidelijk waren. De belastingplichtige stelde beroep in cassatie in en betoogde dat de communicatie met de inspecteur alleen plaatsvond in het kader van het boekenonderzoek en de daarbij behorende informatieverplichtingen. Met succes. De Hoge Raad casseerde de uitspraak van het hof en oordeelde dat "*juist wanneer de inspecteur vóór het afronden van een dergelijk onderzoek besluit dat hij over voldoende informatie beschikt om de belastingplichtige in concreto een bepaalde belastingaanslag op te leggen, komt het erop aan dat hij – ter wille van het respecteren van het Unierechtelijke verdedigingsbeginsel – die belastingplichtige, in niet mis te verstane bewoordingen, duidelijk maakt hoe hoog die naheffingsaanslag zal zijn en dat hij voldoende nauwkeurig de elementen vermeldt die hij aan die naheffingsaanslag ten grondslag wil leggen*"[34] Ook in gevallen waarin de belastingplichtige tijdens het boekenonderzoek instemt met het opleggen van een aanslag, hij hiervoor cijfermatige gegevens verstrekt en de aanslag conform die cijfers wordt opgelegd, dient een belastingplichtige alsnog de gelegenheid te worden geboden te reageren op een definitief standpunt van de inspecteur of op een definitief element van de aanslag.

Bij betwisting rust op de inspecteur de last feiten te bewijzen waaruit volgt dat hij bij zijn besluitvorming het verdedigingsbeginsel heeft gerespecteerd.[35] In geval van een geschil daarover ligt het daarom op de weg van de inspecteur te bewijzen dat en op welk moment hij de belastingplichtige de vereiste mededelingen heeft gedaan, nadat hij het voornemen heeft geuit een bepaalde aanslag op te leggen. Uit het arrest van de Hoge Raad van 13 juni 2025 kan worden afgeleid dat een reeks aan correspondentie en inhoudelijke gesprekken met de inspecteur, het niet uitnodigen om reageren op de standpunten van de inspecteur en het voornemen om een aanslag op te leggen tot een bepaald bedrag, niet kan compenseren.

De verplichtingen van de belastingplichtige

Een schending van het verdedigingsbeginsel leidt alleen tot vernietiging van het bezwarende besluit als het besluitvormingsproces van de inspecteur zonder die schending een andere afloop zou kunnen hebben gehad.[36] Voldoende is te bewijzen dat wanneer de schending niet had plaatsgevonden, degene tot wie dat besluit is gericht een inbreng had kunnen leveren die voor het vaststellen van dat besluit van belang was en waarvan niet kan worden uitgesloten dat deze tot een besluitvormingsproces met een andere afloop had kunnen leiden.[37] De rechter dient een en ander te beoordelen aan de hand van de specifieke feitelijke en juridische omstandigheden van het geval.[38] In ieder geval is aan het andere afloop criterium voldaan indien in de bezwaarfase de betreffende aanslag(en) wordt verminderd op inhoudelijke gronden.

In een procedure waarin belanghebbende aanvoerde dat zij, als zij was gehoord, naar voren had willen brengen dat de inspecteur niet aannemelijk had gemaakt dat zij wist van de vermeende btw-fraude of van dergelijke fraude had moeten weten en de rechtbank tot het oordeel kwam dat belanghebbende niet wist van de btw-fraude en ook niet daarvan had moeten weten, oordeelde de Hoge Raad dat het besluitvormingsproces van de inspecteur zonder schending van het verdedigingsbeginsel een andere afloop zou kunnen hebben gehad.[39] Hieraan deed niet af dat het hof in hoger beroep oordeelde dat belanghebbende wel voor alle handelsketens waarin zij deelnam, had moeten weten van de btw-fraude. Bij toetsing aan het andere-afloopcriterium gaat het derhalve niet om welke afloop uiteindelijk in rechte komt vast te staan, maar welke andere afloop de besluitvorming zou kunnen hebben gehad.

Conclusie

Voor de vraag of sprake is van een schending van het Unierechtelijke verdedigingsbeginsel dient eerst te worden bepaald of sprake is van een bezwarend besluit, hetgeen bij een naheffings- of navorderingsaanslag doorgaans aan de orde zal zijn. Vervolgens moet worden bepaald of het betreffende besluit binnen het toepassingsgebied van het Unierecht valt. Dit kan in sommige gevallen ook aan de orde zijn bij navorderingsaanslagen inkomstenbelasting en vennootschapsbelasting waarbij de verlengde navorderingstermijn is toegepast. Dan komt de vraag of de belastingplichtige zijn standpunt naar behoren en effectief kenbaar heeft mogen maken, voordat het bezwarende besluit werd genomen. Indien dat niet het geval is, is de vervolgvraag of de beperking van het verdedigingsbeginsel gerechtvaardigd was. Zo niet, dan dient te worden bezien of, indien de belastingplichtige, na inzage te hebben gekregen in het dossier, wel was gehoord, het besluitvormingsproces zonder de schending een andere afloop zou kunnen hebben gehad. Indien de laatste vraag ook bevestigend wordt beantwoord, dient de aanslag te worden vernietigd.

Thans is duidelijk dat het verdedigingsbeginsel meer verlangt van de inspecteur dan het louter bieden van gelegenheid tot overleg. Het gaat om een daadwerkelijke mogelijkheid voor de belastingplichtige om invloed uit te oefenen op het besluit voordat dit wordt genomen. Uit de recente rechtspraak volgt dat intensieve communicatie tussen partijen niet voldoende is. Op de inspecteur rust de verplichting de belastingplichtige in niet mis te verstane bewoordingen uit te nodigen om te reageren op de definitieve standpunten van de inspecteur en zijn voornemen een aanslag op te leggen. Anders loopt de

inspecteur (alsnog) het risico dat de opgelegde aanslag wordt vernietigd als gevolg van het schenden van het verdedigingsbeginsel.

Noten:

1. mr. C.J.M. Perraud, advocaat bij Vierhoff Advocaten
2. Zie o.a. HR 10 december 2021, ECLI:NL:HR:2021:1850, *FutD* 2021-3766, HR 24 juni 2022, ECLI:NL:HR:2022:934, *FutD* 2022-1777 en HR 13 juni 2025, ECLI:NL:HR:2025:903, *FutD* 2025-1204.
3. Daarmee doel ik op een navorderingsaanslag inkomstenbelasting of vennootschapsbelasting ex. art. 16, lid 4 AWR.
4. Paragraaf 7 van het Besluit Fiscaal Bestuursrecht schrijft overigens wel voor dat de inspecteur bij correcties van aangiften zo veel mogelijk contact opneemt met de belastingplichtige. Van een verplichting is echter geen sprake.
5. Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, *PbEU* 2012, C 326/391.
6. HvJ EG 18 december 2008, nr. C-349/07, ECLI:EU:C:2008:746, (Sopropé), r.o. 36.
7. HR 24 juni 2022, ECLI:NL:HR:2022:934, *FutD* 2022-1777, r.o. 3.2.1., onder verwijzing van HR 10 december 2021, ECLI:NL:HR:2021:1850, rechtsoverweging 4.2.
8. HR 10 juli 2015, ECLI:NL:HR:2015:1809, *FutD* 2015-1691, r.o. 2.4.2.
9. Hoge Raad 10 juli 2015, ECLI:NL:HR:2015:1809, *FutD* 2015-1691 r.o. 2.6.3. en Hoge Raad 7 juli 2023, ECLI:NL:HR:2023:1053, *FutD* 2023-1760, r.o. 4.2.2.
10. HR 13 november 2015, ECLI:NL:HR:2015:3295, *FutD* 2015-2738, r.o. 2.2.2.
11. Te weten de omzetting van een richtlijn of het ten uitvoer leggen van een verordening.
12. HR 9 november 2018, ECLI:NL:HR:2018:2082, *FutD* 2018-2933, r.o. 2.5.3.
13. HR 13 november 2015, ECLI:NL:HR:2015:3270, *FutD* 2015-2738, r.o. 3.2.3.
14. *BNB* 2016/42 en *FED* 2016/40.
15. Rechtbank Zeeland-West-Brabant 24 januari 2018, ECLI:NL:RB-ZWB:2018:429, *FutD* 2018-0465.
16. Rechtbank Zeeland-West-Brabant 24 januari 2018, ECLI:NL:RB-ZWB:2018:429, *FutD* 2018-0465, r.o. 2.13; verwijzing van de rechtbank: C-617/10 (Hans Åkerberg Fransson).
17. Rb. Noord-Nederland 21 december 2017, ECLI:NL:RBNNE:2017:4997, *FutD* 2018-0233.
18. Hof Den Bosch 18 maart 2016, ECLI:NL:GHSHE:2016:990, *FutD* 2016-1494.
19. Rechtsoverweging 4.10.
20. HR 9 november 2018, ECLI:NL:HR:2018:2082, *FutD* 2018-2933, r.o. 2.5.3.
21. Rb. Zeeland-West-Brabant 5 oktober 2023, ECLI:NL:RBZWB:2023:6906, *FutD* 2023-2727, r.o. 10.2.
22. HvJ 11 juni 2009, C-155/08, ECLI:EU:C:2009:368.
23. Annotatie van mr. N. van den Hoek in *NLF* 2023/2515.
24. Annotatie van mr. M. Regtuit, *NTFR* 2023/1932.
25. HR 24 juni 2022, ECLI:NL:HR:2022:934, *FutD* 2022-1777, r.o. 3.2.1.
26. HR 24 juni 2022, ECLI:NL:HR:2022:934, *FutD* 2022-1777, r.o. 3.2.2.
27. HR 10 december 2021, ECLI:NL:HR:2021:1850, *FutD* 2021-3766 r.o. 4.2.
28. Hoge Raad 7 juli 2023, ECLI:NL:HR:2023:1053, *FutD* 2023-1760, r.o. 4.2.4.
29. HvJ EU 10 september 2013, C-383/13, ECLI:EU:C:2013:533.
30. HR 2 oktober 2020, ECLI:NL:HR:2020:1544, *FutD* 2020-2833, r.o. 3.2.1.
31. HR 2 oktober 2020, ECLI:NL:HR:2020:1544, *FutD* 2020-2833, r.o. 3.2.1. en 3.2.6. Met verwijzing HR: HvJ EU 4 juni 2020, SC C.F. Srl., C-430/19, ECLI:EU:C:2020:429, punten 30 en 31, en HvJ EU 9 november 2017, Ispas, C-298/16, ECLI:EU:C:2017:843, punt 34.
32. HR 13 juni 2025, ECLI:NL:HR:2025:903, *FutD* 2025-1204.
33. Hof Arnhem-Leeuwarden 5 september 2023, ECLI:NL:GHARL:2023:7547, *FutD* 2023-2454.
34. Rechtsoverweging 5.4.
35. HR 24 juni 2022, ECLI:NL:HR:2022:934, *FutD* 2022-1777, r.o. 3.2.5.
36. HR 25 maart 2022, ECLI:NL:HR:2022:442, *FutD* 2022-0922, r.o. 2.5.2.
37. HR 9 oktober 2015, ECLI:NL:HR:2015:2989, *FutD* 2015-2471, r.o. 2.3.2. en Hoge Raad 7 juli 2023, ECLI:NL:HR:2023:1053, *FutD* 2023-1760, r.o. 4.6.3.
38. HR 9 oktober 2015, ECLI:NL:HR:2015:2989, *FutD* 2015-2471, r.o. 2.3.2.
39. Zie bijv. Hoge Raad 7 juli 2023, ECLI:NL:HR:2023:1053, *FutD* 2023-1760, r.o. 4.6.3.